

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

KUN, Tibor
A gyűlölet fiai

Eredeti közlés/Original publication:

Klió, 1987, 6. évf., 1. sz., 143–147. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.000.118

Dátum/Date: 2012. szeptember/September 5.

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

Kun, Tibor: A gyűlölet fiai, *AHU MATT*, 2012, **pp. 1–7. old.**, No. 000.000.118,
<http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Országos nagy könyvtárak

Kulcsszavak/Key words

Algéria irodalma, Algéria újkori történelme, frankofónia, neoimperializmus, Rachid Boudjedra, Iszlám Üdvözülés Frontja, integrizmus, iszlamizmus, iszlám szélsőségesek,

Algerian literature, modern Algerian history, francophonism, neoimperialism, FIS, Front islamique du salut, Islamic Salvation Front, integrism, islamism, islamic extremists

---

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMENTUM-

és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC SECTORAL
PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/ writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy le-töltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatást, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikánisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

A GYŰLÖLET FIAI

Kun Tibor

Az 1994/95-ös tanév kezdetén az algériai iszlám szélsőségesek újabb fenyegetésekkel rémisztgették az oktatási intézményeket: felgyújtják azokat az iskolákat, amelyek nem az ő elvárásainak megfelelően oktatnak és nevelnek, azaz pl. a nőknek tilos a sportolás és a zeneórák látogatása, fátylat kell hordaniuk, kizárólag az iszlám szellemiségnek megfelelően szabad és kell viselkedni, stb... Fenyegetéseik nem voltak alaptalanok: a híradások mintegy négyszáz (!), az elmúlt időszakban felgyújtott oktatási intézményről tájékoztatták a külvilágot. És ez nem minden! Hiszen az 1991-es zavaros választások és választási eredmények közzététele óta a mai napig több algériai értelmiségit (írót, újságíró, pszichiátert) és minden rangú-nemzetiségű külföldit tettek el láb alól megtorlásul. Patologikus méreteket öltött bosszú- és gyilkolási vágy uralkodott el a mozgalmon, amely így próbál „igazságot” szerezni (legalábbis vezetői szerint) az iszlámnak, a Koránnak, Allahnak az egész világgal szemben, amiért nem tudta megkaparintani magának Algériát, az algériaiakat. Mert mi is történt ezen a választáson, 1991 decemberében?

A szélsőséges muzulmánok az első fordulóban győztek. Ezt a győzelmet azonban a kormány nem ismerte el, érvénytelenítették az eredményt, és a második forduló már nem is engedélyezték, választási csalásokra hivatkozva. A következmény: a magukat sértettnek érző vallási integralisták mind a mai napig tartó, már vázolt leszámolásokat indítottak az uralmon lévő moderáltabb vezetés, az ország és a Nyugat ellen. E harc eredményeit már ismerjük. De ismerjük-e magát a FIS-t, amely irányítja a vallási háborút? Nos, e vallási-politikai szervezet bemutatására vállalkozott Rachid Boudjedra könyvében.

A szerzőt nálunk valószínűleg nagyon kevesen ismerik, legfeljebb a frankofón irodalmak tanulmányozói. Pedig az ún. harmadik világban és a francia nyelvterületen ismert író, aki tucatnyi regényével írta be nevét az irodalomba. 1941-ben született Algériában, francia és arab nyelven ír. Tanulmányait Algériában (francia iskolában) kezdte és Tunéziában folytatta. Az algériai háborúban megsebesült az FLN oldalán. 1965-ban a Sorbonne-on filozófiából diplomázott, majd Algériában és Marokkóban tanított. Volt minisztériumi alkalmazott hazájában, ugyanott a 80-as évek legnagyobb állami kiadóhivatalánál, a Société nationale d'édition et de diffusion (SNED)-nél lektor. Az 1969-ben megjelent *La repudiation* és az 1972-ben megjelent *L'insolation* című regényei nagy port kavartak mind irodalmi, mind politikai körökben, hiszen támatta – már akkor! – a hagyományos arab–muzulmán gondolkodásmódot, annak igazságtalan férfiközpontúságát, nőgyűlöletét, és az aktuális algériai politikai élet és gyakorlat visszasságait. Későbbi műveiben eluralkodtak az alig követhető gondolat- és mondatfolyamok, amit egyes kritikusok az „ekszztatikus írás” elnevezéssel jelöltek. Ő az egyik legnagyobb ma élő magrebi francia nyelvű

író, akit számos országban sok nyelvre lefordítottak. Jelenleg Algériában él, csöppet sem megnyugtató környezetben és légkörben.

A szerző saját maga indokolja művének szükségességét: „Meg kellett írni ezt a könyvet! Papírra kellett vetni ezeket a szavakat, azért hogy elmondjuk magunknak és a világnak a FIS aljasságát, ami a választási csalást politikai rendszerré emelte. Az a gyűlölködő és csúszó-mászó FIS, amely az iszlám nevében a hatalmat és a vért akarja. Mindannyiunk vérét, a világra nyitott, jóakarátú emberek vérét. Tabuk, sormópók, előítéletek nélkül íródott ez a könyv, amelyet egyetlen szenvedély vezetett: az ember.”

A cím kis magyarázatra szorul a franciául nem beszélők részére. A *fis* – *kiejtve* *fisz* – azt jelenti: valaki fia(i). A FIS, *így leírva* rövidítés: *Front islamique de salut*, azaz kb. Iszlám Üdvözülés Frontja; *kiejtve* ugyanaz, mint a *fils* szó. A cím így kétféleképpen értelmezhető: *A gyűlölet fia(i)*, illetve: *A gyűlölet Iszlám üdvözülés frontja*. A találó cím mindkét értelmezésben megállja a helyét, és mint írói-költői kép is frapáns, mert Boudjedra értékítéletében a FIS valóban a gyűlölet fiaiként tűnik föl.

A könyv szenvedélyes kirohanás e szélsőséges iszlám csoportosulás ellen, amely évek óta borzongásban tartja Algériát, alaposan elgondolkoztatja a többi észak-afrikai iszlám-arab országot, de aggodalommal tölti el Franciaországot is, mint a három francia nyelvű maghrebi ország (Algéria, Marokkó, Tunézia) volt „anyaországát”, hiszen itt él – Európában – a legtöbb, ezekből az országokból származó arab bevándorló.

A szerző, letérve a hagyományos, hivatalos politikai történetírás ösvényéről, a FIS leleplezésén keresztül végigvezet bennünket gyakorlatilag a legeslegújabb kori algériai történelmen, az algériai függetlenségi és felszabadítási harc végétől egészen 1992-ig. Miben áll eredetisége? Abban, hogy nem csupán a történelmi kor felületét, a szokásos társadalmi, gazdasági, politikai áttekintést nyújtja, hanem leás a gyökerekig, az *emberekig*, akik a folyamatokat irányították, illetve részben ma is irányítják.

Az apropó, ahonnan az eseményeket indítja, az 1988-as társadalmi válság; a sztrájkok, a lakosság és a rendfenntartók közötti összecsapások, stb. Azt állítja, hogy ezen eseményeknek semmi közük sem volt holmi éhségmegmozdulásokhoz, sem népi forradalomhoz: egészen egyszerűen „palotaforradalom” volt, amelyet „már régóta főztek a fennálló hatalom különböző frakciói”. S visszamegy egészen 1962-ig, Algéria függetlenségének kezdetéig, s az azt követő időszakig. Megállapítja: mind Ben Bella, mind Bumedien, mind Chadli nagy mértékben („gyáva módon”) hozzájárultak az integrista áramlat beágyazódásához az algériai politika-hatalmi életbe, olyan módon, hogy átengedték neki a vallási hatalmat szolgáló mecseteket, másrészt pedig akkor, amikor úgy tűnt, ez az integrista áramlat ellenszegül az FLN (Front de liberation national = Nemzeti Felszabadító Front) baloldali ágának, illetve az Algériai Kommunista Pártnak. Jelzőivel nem kíméli *Ben Bellát*: „despota”, „műveletlen”, „demagóg”, aki „kikeltette az integrizmus csíráit”, „megrészegült a hatalmától”, „az iszlámból államvallást csinált”, stb.

Ben Bellát *Bumedien* követte – hála egy katonai puccsnak! –, és elkezdődött „az integrizmus második felvonása”. Boudjedra szemében Bumedien intelligens, művelt, Algériát szenvedélyesen szerető ember volt, de ő sem tudott kibújni az integristák behálózó politikájából. Az ő bűne az volt, „az iskolát... egyiptomi tanítókra

bízta, akiknek többsége, foglalkozására nézve hentes volt, és a muzulmán testvérek integrista hívője”. Ennek az iskolarendszernek a gyermekei „kísérleti egerek voltak, és ez az oktatási rendszer szörnyesülötteket nemzett, akik a FIS-t irányítják. Műveletlen horda. Elsőrangú aljanép.”

1979-ben *Chadli* került az algériai állam élére. Milyen ember volt ő? „Inkább szimpatikus. Nagyon ravasz, nagyon agyafúrt. Szerette a luxust, a nőket, a kártyát, a jó alkoholokat és az alpakka zakókat. Megrögzött pókerjátékos.” Az ő országlása alatt is a vallás volt az oktatás fő alapja, amit a FIS akkori vezetői szintén pillanatok alatt kihasználtak. Volt azonban más is, ami 1962 óta Algériában súlyos gondokat okozott gazdasági és morális téren egyaránt: az, hogy Ben Bellától kezdve a politikusok gyakorlatilag korrumpáltak voltak, megdézsmálták az államkasszát. Boudjedra mindazonáltal elismeri az FLN-nek mint vezető politikai pártnak és vezetőinek történelmi érdemeit: hogy újra létrehozta az algériai államot, iskolákat, egyetemeket, kórházakat építtetett, bevezetette mindenhová a villanyt és a gázt, megszüntette a súlyosabb népbetegségeket, azaz „modernizálni akarta Algériát, meg akarta szüntetni az archaizmust, az idejétmúlt tradíciókat; de elbukott, mert nem lehet megváltoztatni harminc év alatt egy olyan nép mentalitását, amely végigélte a gyarmatosítás sötét korszakát, és mert elképzelhetetlen mértékben autokrata, lenéző, diktatórikus, korrumpálódott, perverz volt”. Elítéli az algériai entellektüeleket is, akik szintén felelősek a katasztrófáért: „A FIS mindannyiunk kreációja. Valamennyien felelősek vagyunk azért a szörnyedelemért”. Felelősnek tartja a népet is, amely fergeteges ütemben szaporodott az elmúlt három évtizedben, és amely – bár sok tekintetben még archaikus életformában élt – vakon próbált egyfajta kétes modernséget magáévá tenni.

Nem marad ki a „szórásból” a Nyugat sem, mint a FIS-t népszerűsítő közeg. Szemére veti Boudjedra pl. a francia médiának, hogy ők segítették – az Algériában időközben elszaporodott parabolaantennák révén – a FIS vezetőinek népszerűsítését, nemzetközi megismertetését, valamint a FIS-szel rokonszenvezők toborzását. Elítéli a frankofóniát – vagyis a francia nyelvű államok (elsősorban a volt francia gyarmatok) közösségét, magát a frankofónia elvét; szerinte az egész tulajdonképpen arra szolgál, hogy meghosszabbítsa a gyarmati uralom állapotát-helyzetét; „neoimperializmus, amelyet még csak nem is kendőznek, tiltással sújtja s halára ítéli az arab nyelvet... És a nyelvnek és az emberi kultúrának ez a megvetése is segítette Algériában a vallási integrizmus berendezkedését, hiszen az arab nyelv szent nyelv az algériaiak számára, mivel a Szent Szövetség, a Korán nyelve.” Csaknem tételesen sorolja fel a nyugati civilizáció bűneit: társadalmi egyenlőtlenségek, pénzuralom, kábítószerek, gyermekprostitúció, rasszizmus... A nép nyelvén kívül annak irodalmát is lenézi, megveti, és csak szociológiai, dokumentációs vagy etnográfiai „terméknek” hajlandó tekinteni.

Boudjedra azonban nem csak algériai, hanem értelmiségi is, aki nyugati iskolákba járt, könyveit Franciaországban adatja ki. Több más, hasonló kulturáltságú, de arab-izlám közegekből származó társával együtt nem tudja és nem is akarja elvetni ezt a Nyugatot: „Magunkénak követeljük a tudós, kifinomult, a művelt Nyugatot! Ahogyan az is keresi a mi „orientalitásunkat”, ahogyan azt Goethe, Nerval, Proust, Matisse, Klee, Van Dongen, Le Corbusier tették... Platón, Pithagorasz, Erasmus,

Galilei, Pascal, Descartes, Voltaire, Marx, Pasteur, Einstein, Edison, Fleming és Freud a barátaink. Ha itt lennének közöttünk, azonnal aláírnák az indítványt a FIS betiltására, mert az antidemokratikus, mert az fasiszta”. Tovább megy a Nyugatellenesség enyhítésében, amikor azt a merész kijelentést teszi, hogy nem csak az volt gyarmatosító és háborús civilizáció: „mi is azok voltunk! Talán pont ez az emberiség haladásának az ára: hadd keveredjék, hadd kereszteződjenek!”

Felhívja a figyelmet, hogy szerencsére, az algériaiak zöme nem áll a FIS és vezetői mögött, melyet és akiket egyértelműen fasisztának bélyegez. Külön kiemeli az algériai nők nemes szerepét a harcban, így az Arábiából, Jemenből, Szudánból importált integrista ruházat viselésének elutasítását. Ezek a nők példát mutattak és mutatnak a férfiaknak – s hogy ez milyen forradalmi tett, azt csak akkor értékelhetjük, ha belegondolunk, milyen megalázóan alantas szerepük van általában a nőknek az iszlám-muzulmán országokban. A szerző kitér az algériai fiatalok helyzetére is. Igyekszik különbséget tenni és tetetni a valóban szerencsétlen helyzetű és sorsú, és a mindenfajta munka elől menekülő fiatalok között. Kétségbe vonja, hogy az integrista törekvéseket támogató fiatalok valóban munkanélküliek lennének. Villámló kritikával illeti Szudánt, amely a FIS-t anyagilag és erkölcsileg aktívan támogatja.

Ha büszkén beszélt az algériai nők markánsan példamutató magatartásáról, vagy az algériai nép azon többségéről, amely nem állt tömegesen a FIS mögé, ugyanilyen büszke még valamire: Algériában Salman Rushdie (a Sátáni Versek című könyv szerzője) nem talált követőre: „Senki sem utánozta gyávaságát. Senki a halálra ítélték közül nem rejtőzött el, nem kérte a Scotland Yard közbelépését”. S a FIS végül is valószínűleg itt tévedett: „azt hitte, hogy az algériaiak gyávák”.

A szerző azt is pontosan megmondja, mire van most elsősorban szüksége Algériának: erkölcsiségre, ami mindenkit felráz, beleértve a fiatalokat is, akik „életükkel fizetnek mind az öregek mesterkedéseiért, mind saját kétes intrikáikért”.

Boudjedra felelőssége teljes tudatában ismétli meg műve befejezéseként azt a gondolatot: nem maradhatunk karba tett kezekkel ez előtt a végzetszerűség előtt, ami „egyenesen a vágóhídra vezet. Mert csak a hallgatást lehet gyűlölni az ilyen esetekben”. És – nem éppen vigasztaló vagy optimista – végszava, amelyet honfitársaihoz, a külvilághoz intéz, idézve egy 1989-es algériai tragédiát: egy kis faluban fanatikus muzulmán militánsok felgyújtották egy, a FIS által prostitúcióval vádolt nő lakását; egy kisbaba elevenen bennégett, az anya harmadfokú égési sebeket szenvedett. Boudjedra párhuzama: a Reichstag 1933-as és a kis lakás 1989-es felgyújtása között „nem csupán analógia van. Benne leledzik a világ egész barbarizmusa és örülete”.

Boudjedra e művével nagyot alkotott. Valami olyat, mint Zola *J'accuse-e*, vagy a kortárs frankofón írók közül a martinique-szigeti Aimé Césaire *Discours sur le colonialisme* című esszékiáltványa. Nem elsősorban irodalmi indíttatású és stílusú könyvről van szó jelen esetben, hanem történelmi tettről. Tagadhatatlan: sehol nem fogja vissza robbanó indulatát – úgy tűnik, nem is volt szándékában a finomkodás, az udvariaskodás. Számunkra a kérdés inkább így merül föl: lesz-e foganatja ennek a vádiratnak Algéria, az algériaiak számára, hogy azt már ne is kérdezzük: az otttartózkodó külföldiek számára? Milyen következtetéseket fog levonni magára nézve a Nyugat, azon belül is Franciaország? S főleg, természetesen maga a FIS? Kemény

diót tört fel s nagyon gyulladt sebbe nyúlt Boudjedra. Bízunk abban, hogy nem fog a többi algériai értelmiségi sorsára jutni, akik szintén megpróbáltak cselekedni nemzeti-vallási-politikai közösségük érdekében, amelyet szerettek volna összhangba hozni a fejlett-fejlődő tudományos-racionalista külvilággal.

(Rachid Boudjedra: *FIS de la haine* (A gyűlölet fiai), Paris, Denoel, 1992, 141 old.)